

Концепція впровадження конкуренції в централізованому тепlopостачанні України

ГЕЛЕТУХА ГЕОРГІЙ, к.т.н.

ГОЛОВА ПРАВЛІННЯ, БІОЕНЕРГЕТИЧНА АСОЦІАЦІЯ УКРАЇНИ

Другий національний Інформаційний День,
28 лютого 2017 р., Київ

Проблеми ринку теплової енергії в Україні

Внаслідок *монопольного* становища підприємств ТКЕ в секторі ЦТ України та *недосконалого законодавства*, існують проблеми:

- ✓ Відсутність передумов для конкуренції у сфері теплопостачання.
- ✓ Високі ціни на теплову енергію;
- ✓ Зношеність основних фондів, високі втрати, низька ефективність;
- ✓ Недостатність власних фінансових ресурсів підприємств ТКЕ;
- ✓ Відсутність стимулів для підвищення ефективності виробництва ТЕ.
- ✓ Існування бар'єрів для доступу до тепломереж незалежних виробників ТЕ.
- ✓ Відсутність/недостатність інвестицій, як наслідок недосконалості існуючих механізмів тарифоутворення («собівартість +6%»).

Вихід: впровадження конкурентного ринку теплової енергії на зразок європейських країн, що переважно вже створили конкурентні ринки теплової енергії, а решта країн ЄС рухаються в цьому напрямку.

Модель конкурентного ринку теплової енергії, що пропонується для України

- Конкурентний ринок ТЕ за моделлю «*єдиного покупця*».
- За основу пропонується прийняти *Литовську модель* конкурентного ринку ТЕ.
- *Щомісячні аукціони* серед виробників ТЕ. При цьому ціна теплової енергії на аукціоні не повинна перевищувати граничну ціну оператора.
- Тариф на теплову енергію для кінцевих споживачів в результаті конкуренції виробників не може бути вищим, ніж за умови відсутності такої конкуренції.
- Прозорий механізм і недискримінаційні правила приєднання незалежних виробників до тепломереж.
- Фінансовий анбандлінг існуючих ТКЕ, заборона перехресного субсидіювання.
- Відкриття можливості приватизації джерел теплової енергії комунальної власності.

Необхідна реформа системи централізованого теплопостачання з метою створення конкурентного ринку ТЕ в Україні. Розробка необхідних змін до законодавчих актів можлива протягом 2017 р., а до підзаконних актів – в першій половині 2018 р.

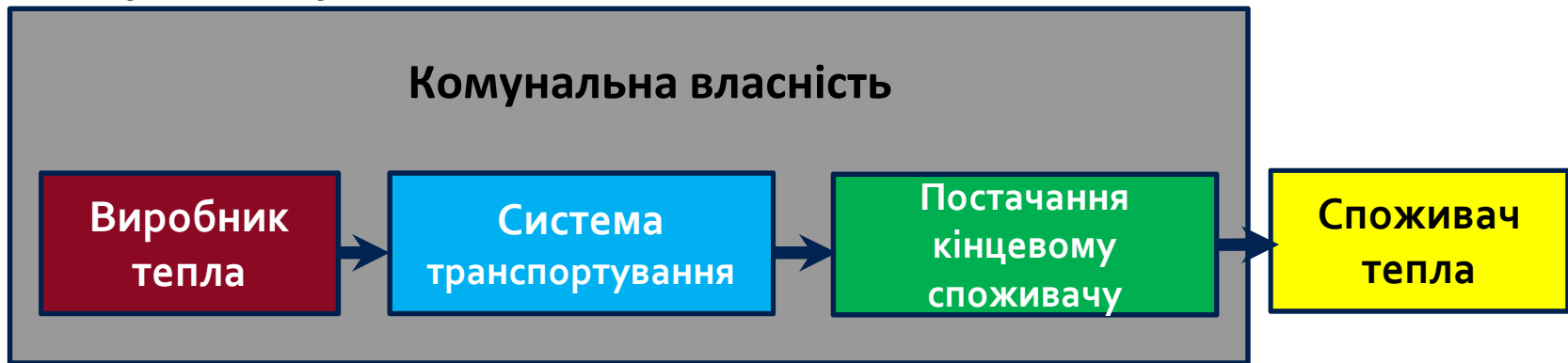
Модель конкурентного ринку теплової енергії, що пропонується для України (2)

Стан впровадження:

- Робоча група при ДАЕЕ працює з лютого 2016 року (було проведено 8 робочих нарад та ряд допоміжних зустрічей).
- Група консультантів за підтримки проекту МЕРПІ USAID з серпня 2016 року працює над Концепцією впровадження конкурентного ринку теплової енергії в Україні.
- Концепція розроблена та представлена ДАЕЕ в жовтні 2016 року.
- Концепція обговорена та підтримана на відкритій нараді Робочої групи при ДАЕЕ 26 жовтня 2016 року (близько 70 учасників).
- Концепція представлена на більш як 20 конференціях/семінарах/зустрічах та оприлюднена у більш як 20 публікаціях.
- Розроблено проект Закону щодо впровадження конкуренції в системах теплопостачання, який перебуває на фінальній стадії обговорення Робочою групою при ДАЕЕ.

Що таке конкурентний ринок тепла?

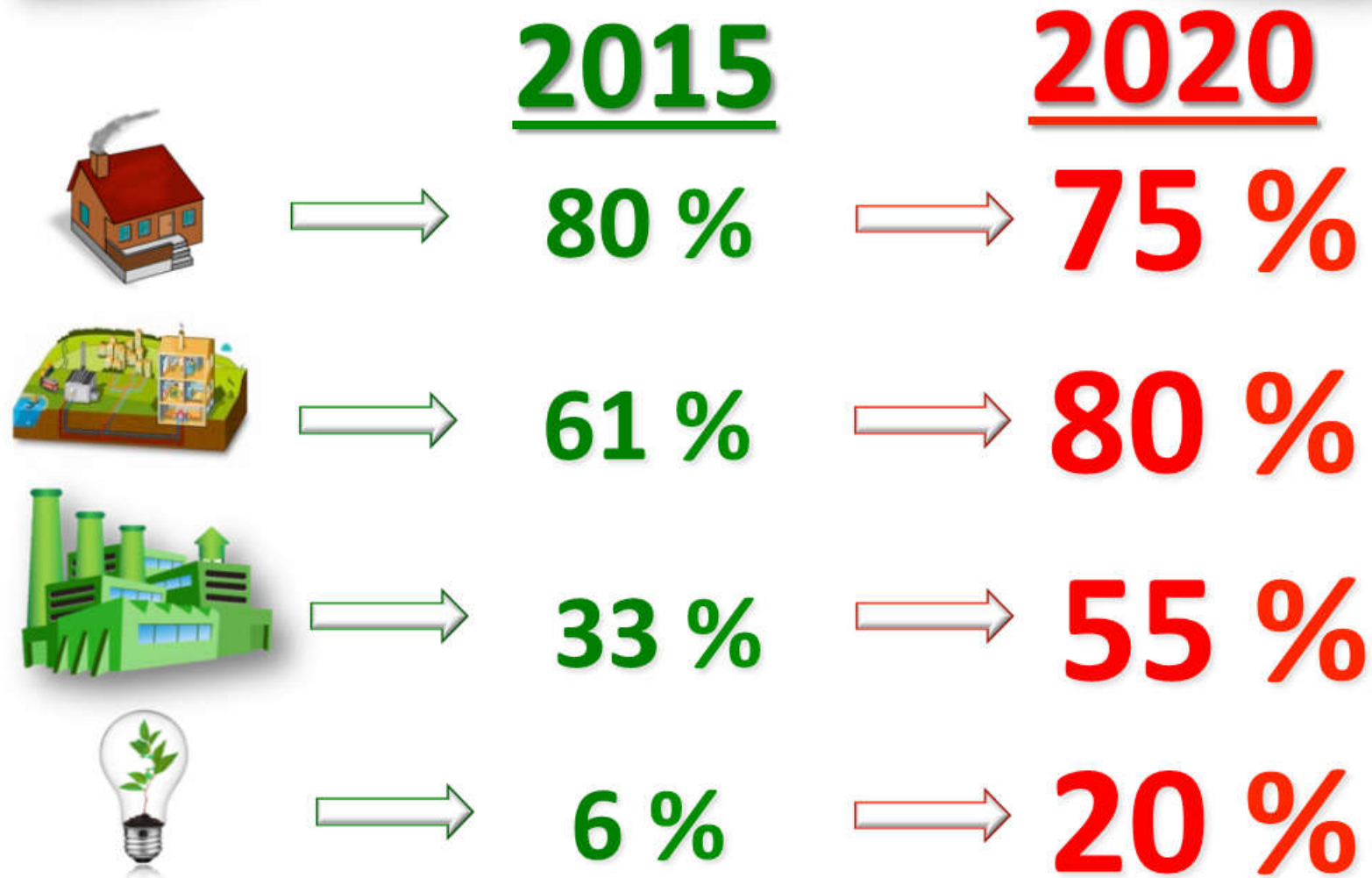
Існуюча ситуація в теплопостачанні:

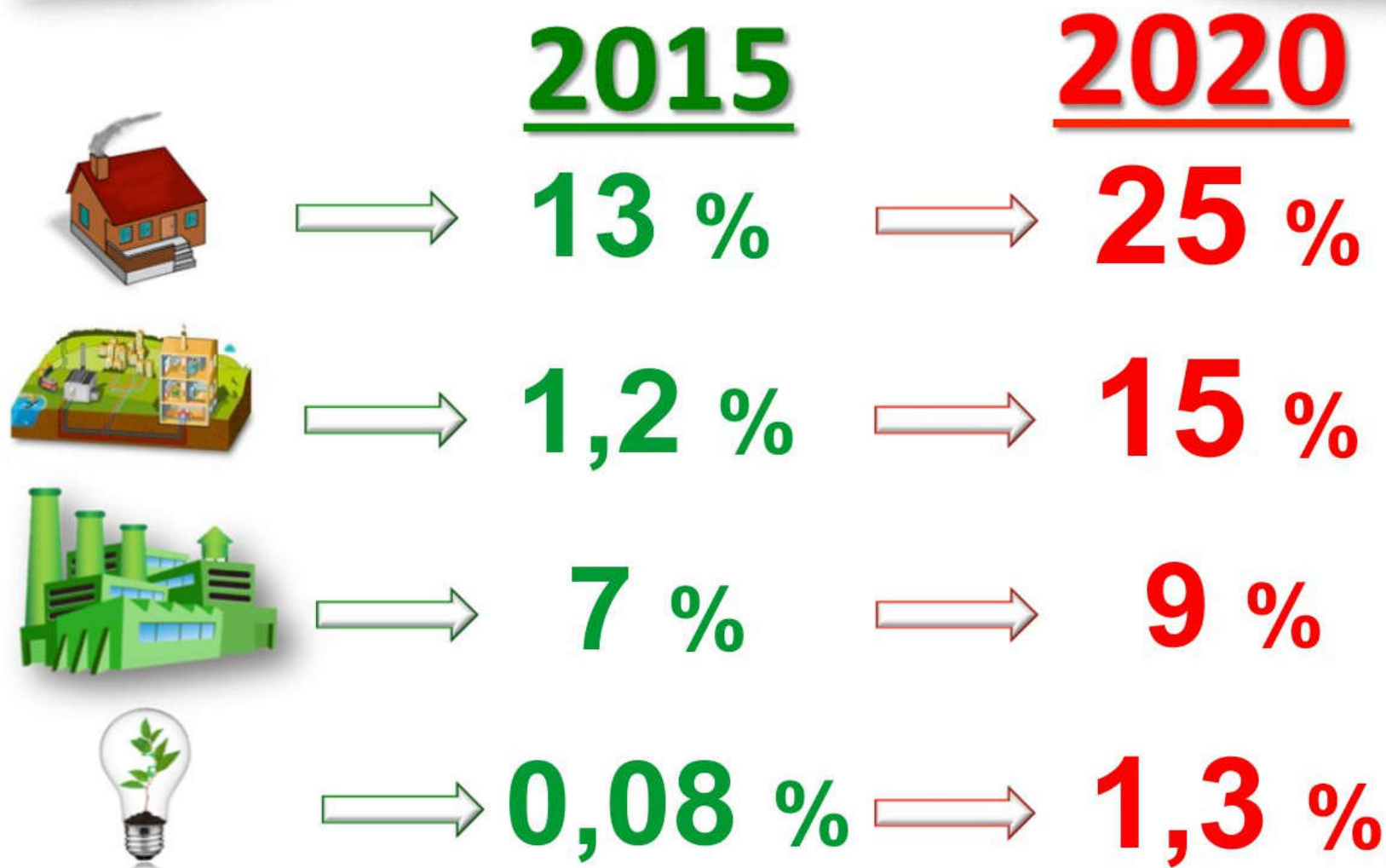
Ситуація після впровадження конкурентного ринку тепла:

The use of biomass for energy production in Lithuania

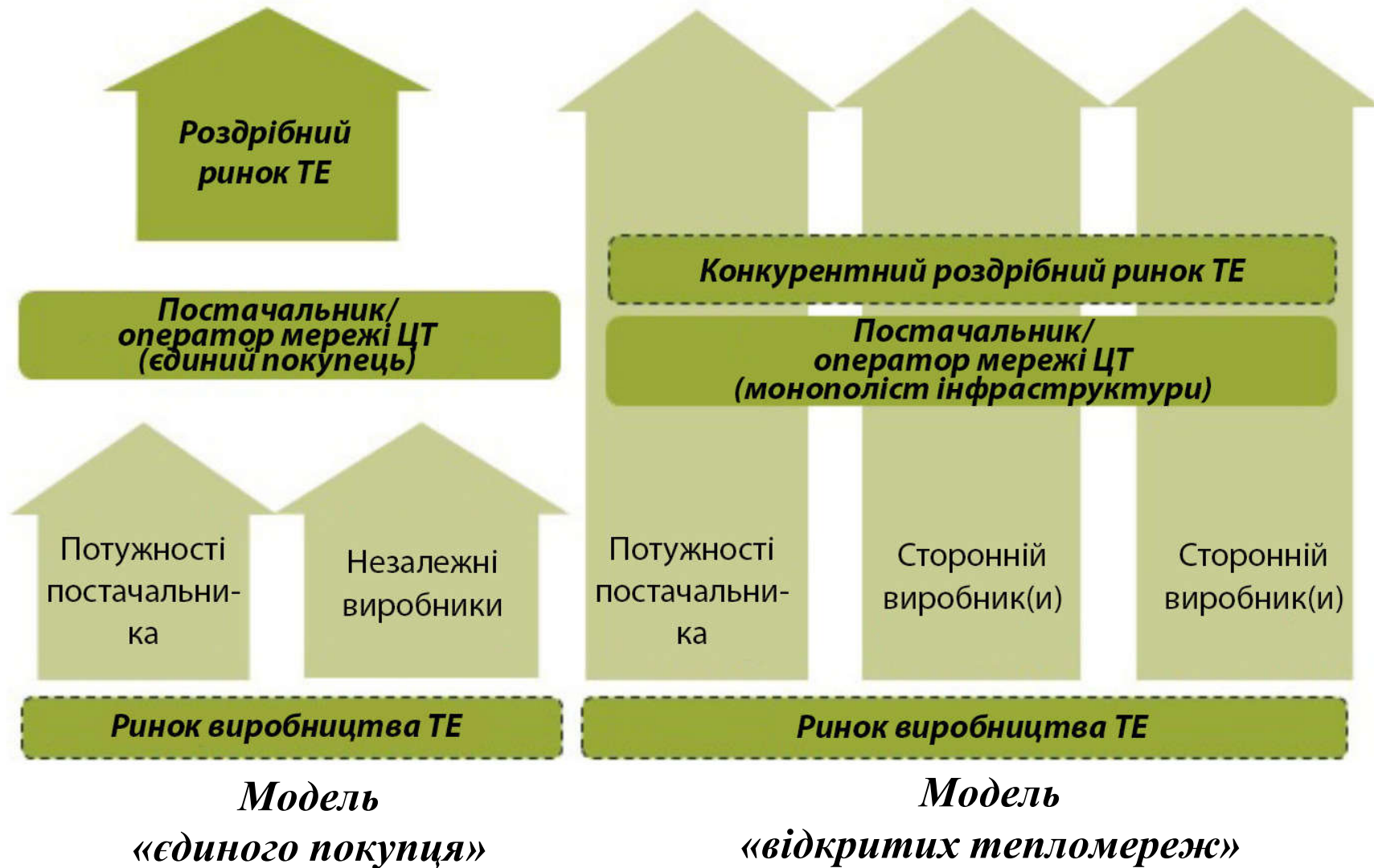
Використання БМ для виробництва енергії в Україні

Підходи до регулювання ринків теплової енергії та встановлення тарифів на теплову енергію

- Тарифи встановлюються теплопостачальними компаніями **на конкурентному ринку ТЕ**. Спеціальний *уповноважений орган* наглядає за ринком теплової енергії на предмет виконання існуючих норм *конкурентного права* (Швеція, Фінляндія, Данія, Німеччина, Австрія, Бельгія, Франція, Великобританія). Ефективна конкуренція між виробниками ТЕ в системі ЦТ та між ЦТ та іншими схемами теплопостачання не дає можливості постачальникам встановлювати завищені ціни на ТЕ.
- Застосовується **спеціальний підхід** до встановлення тарифів для ЦТ з метою стимулювання ЦТ у порівнянні з іншими схемами теплопостачання, такими як електроопалення (Норвегія) та індивідуальне опалення на природному газі (Нідерланди).
- **Максимальні тарифи** визначаються згідно встановленої методології і для кожної компанії затверджуються *незалежним національним регулятором*. При цьому компанія *може відступити від встановленого тарифу в сторону його зниження* (Естонія, Латвія, Литва, Польща, Чехія, Словаччина, Угорщина, Болгарія, Македонія).
- Тарифи визначаються **згідно встановленої методології та затверджуються** *національним регулятором*. Теплопостачальна компанія *не може відійти від встановленого їй тарифу* (Росія, Білорусь, Румунія, Україна).

Базові моделі ринку ЦТ

Приклади застосування моделей ринку ТЕ в ЄС

<i>Модель «єдиного покупця»</i>		<i>Модель «відкритих тепломереж»</i>
<ul style="list-style-type: none">➤ Швеція➤ Фінляндія➤ Естонія➤ Латвія➤ Литва➤ Німеччина➤ Данія	<ul style="list-style-type: none">➤ Норвегія➤ Угорщина➤ Хорватія➤ Нідерланди➤ Великобританія➤ Італія➤ Польща (переважно)	<p><i>Польща:</i></p> <ul style="list-style-type: none">• Кілька великих міст протягом кількох останніх років.• Нова версія закону «Про енергетику», яка дозволяє прямий продаж ТЕ споживачу прийнята лише у 2013/2014 рр.

Очікувані результати впровадження конкурентного ринку теплової енергії в Україні

- ✓ Створення конкуренції в секторі централізованого тепlopостачання.
- ✓ Підвищення ефективності виробництва теплової енергії для Операторів і незалежних виробників.
- ✓ Впровадження безперешкодного доступу до теплових мереж на основі недискримінаційних умов підключення незалежних виробників.
- ✓ Зростання приватних інвестицій в секторі централізованого тепlopостачання.
- ✓ Зростання заміщення природного газу біомасою та іншими альтернативними джерелами енергії в секторі ЦТ.
- ✓ Підвищення попиту на біопаливо та інші альтернативні джерела енергії в секторі ЦТ.
- ✓ Створення нових робочих місць в секторі виробництва і заготівлі біопалива та виробництва відповідного біоенергетичного обладнання.

Відповідність Концепції впровадження конкурентного ринку теплової енергії в Україні поточній політиці ЄС

Стратегія ЄС у сфері теплопостачання та охолодження*:

- Частка відновлюваних джерел енергії в теплопостачанні є найбільшою в країнах Балтії та Скандинавії (від 43% в Естонії до 67% у Швеції). З метою досягнення цілей ЄС до 2020 року, частка відновлюваних джерел енергії постійно зростає.
- Європейська Комісія сприятиме:
 - Використанню відновлюваних джерел енергії з метою заміни застарілих котлів на викопному паливі та прискоренню впровадження відновлюваних джерел енергії в системах централізованого теплопостачання і ТЕЦ.
- Комісія аналізуватиме різні способи переходу до ефективних, декарбонізованих енергетичних систем, заснованих на використанні відновлюваних джерел енергії та відпрацьованого тепла. До аналізу включатимуться системи централізованого теплопостачання та охолодження.

* https://ec.europa.eu/energy/sites/ener/files/documents/1_EN_ACT_part1_v14.pdf

Відповідність Концепції впровадження конкурентного ринку теплової енергії в Україні поточній політиці ЄС (2)

ДИРЕКТИВА 2012/27 ЕУ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПАРЛАМЕНТУ ТА РАДИ від 25 жовтня 2012 р. «Про енергоефективність» *

«Ефективне централізоване тепlopостачання і охолодження» - система централізованого тепlopостачання або охолодження, що використовує мінімум **50% відновлюваної енергії, 50% скидного тепла, 75% тепла від когенерації або 50% комбінації такої енергії та тепла.**

Якщо оцінка і аналіз виявили потенціал для застосування **високоєфективної когенерації та (або) ефективного центрального тепlopостачання і охолодження**, вигода від яких перевищує витрати, то держави-члени вживають належних заходів для їх розвитку.

* <http://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/?uri=celex%3A32012L0027>

Відповідність Концепції впровадження конкурентного ринку теплової енергії політиці України

Проект енергетичної стратегії України до 2035 року*:

✓ *Стратегія передбачає як пріоритет:*

- Стимулювання розвитку конкурентного середовища та розділення діяльності з виробництва, транспортування та постачання теплової енергії;
- Забезпечення права вільного доступу виробників теплової енергії до теплових мереж;
- Розробка Національної програми теплозабезпечення .. з розширенням частки відновлювальної енергетики та локальних палив, передусім біомаси та відходів;

✓ *Ціль 4 Стратегії: розвиток енергетичних ринків*

- Удосконалення законодавства щодо формування конкурентного середовища у сфері теплопостачання;
- Скасування перехресного субсидіювання.

*http://mpe.kmu.gov.ua/minugol/control/uk/publish/article?art_id=245165746&cat_id=24516572

Відповідність Концепції впровадження конкурентного ринку теплової енергії політиці України (2).

Проект Концепції реалізації державної політики у сфері тепlopостачання (Мінрегіон)*:

- Перехід від монополізму, на принципи ринкових відносин;
 - Приватизація джерел генерації теплової енергії як засіб реалізації визначених пріоритетів конкурентної та інвестиційної політики у сфері тепlopостачання.
- ✓ *На другому етапі (2019 - 2025 роки) передбачається:*
- розвиток конкурентного середовища в сфері тепlopостачання;
 - досягнення частки використання альтернативних джерел енергії в загальному балансі систем тепlopостачання до **30 %**.
- ✓ *На третьому етапі (2026 – 2035 роки) передбачається:*
- досягнення частки використання альтернативних джерел енергії в загальному балансі систем тепlopостачання до **40 %**.

* <http://www.minregion.gov.ua/press/news/minregion-rozpochinaye-gromadske-obgovorennya-kontseptsiyi-realizatsiyi-derzhavnoyi-politiki-u-sferi-teplopостachannya/>

Відповідність Концепції впровадження конкурентного ринку теплової енергії політиці України (3).

Позиція Мінрегіону, надана у відповідь на лист Торгово-промислової палати від 28.11.2016 р. щодо впровадження конкуренції в ЦТ.

- ✓ До розроблення прозорого **механізму приєднання** НВ до теплових мереж, необхідно здійснити заходи з модернізації систем теплозабезпечення та теплових мереж, без чого *мова про створення ринку йти не може*.
- ✓ **Запровадження анбандлінгу** призведе до підвищення тарифу на теплову енергію для кінцевого споживача, зокрема, через підвищення тарифу на транспортування.
- ✓ **Відсутність державного регулювання** ринку ТЕ і безвідповідальності всіх компаній перед кінцевим споживачем призведе до зниження надійності та якості послуг з теплопостачання, зокрема, через впровадження *резервування*, що потребує додаткових фінансових витрат та ускладнює режим відпуску ТЕ.
- ✓ Механізм державно-приватного партнерства **розглядається як альтернатива приватизації** джерел теплової енергії.

Дякую за увагу!

Гелету́ха Г.Г.

тел./факс: 044 332 9140
E-mail: geletukha@uabio.org
www.uabio.org

